

Mariestads kommuns strategi för Agenda 2030

(dnr 101-6845-2021)

Länsstyrelsen i Västra Götalands län yttrar sig över Mariestads kommuns strategi för Agenda 2030.

Sammanfattning och övergripande synpunkter

Länsstyrelsen är positiv till att Mariestads kommun tagit fram en strategi för Agenda 2030, liksom till de goda ambitioner som uttrycks i strategin. Det är särskilt positivt att kommunen har en struktur för hur arbetet med de globala hållbarhetsmålen ska integreras i kommunen på ett sätt som bygger på ett brett deltagande och att arbetet kommer följas upp med hjälp av nyckeltal. Länsstyrelsen har förståelse för att Mariestads kommun befinner sig i ett tidigt skede av arbetet med Agenda 2030. I delar av strategin ser Länsstyrelsen behov av förtydliganden; nedan följer Länsstyrelsens viktigaste synpunkter:

- Kommunens roll bör framgå i strategin. Kommunen har en avgörande roll i den ordinarie myndighetsutövningen och ansvaret för den långsiktiga planeringen. Det är en viktig del av Agenda 2030-arbetet.
- En av de bärande grundpelarna i Agenda 2030 är principen om respekt för de mänskliga rättigheterna och att ingen ska lämnas utanför. Strategin behöver genomföras med särskild hänsyn till de människor som har sämst förutsättningar, utifrån principen om respekt för de mänskliga rättigheterna.
- Kommunens folkhälsostrategi bör finnas kvar tills den sociala dimensionen är mer utvecklad i strategin.
- I strategin bör kommunens miljömålsarbete lyftas tydligare, eftersom det motsvarar den miljömässiga dimensionen i Agenda 2030.
- Strategin bör avspegla att kommunen är en del av klimatstrategin Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om.

Synpunkter på förslaget till strategi för Agenda 2030

Länsstyrelsens yttrande utgår från de kapitelrubriker som finns i strategin.

Om Agenda 2030 och de globala målen

Det är ett bra angreppssätt att välja insatsområden efter den verksamhet kommunen råder över och de globala mål som Sverige har störst utmaning inom. Här ringas målen 12. *Hållbar konsumtion och produktion* och 13. *Bekämpa klimatförändringarna* in som särskilt viktiga för kommunen att arbeta med. Det hade också varit intressant att utgå från de globala mål som *Mariestads kommun* har störst utmaningar inom. Alternativt skulle kommunen kunna precisera om man anser att något av delmålen till de valda målen är speciellt viktiga för kommunen att arbeta med.

Sambandet mellan Agenda 2030 och Sveriges nationella miljökvalitetsmål saknas i strategin. Miljömålen täcker in den miljömässiga delen av Agenda 2030; att nå miljömålen är avgörande för genomförandet av Agenda 2030. I den fördjupande utvärdering av miljömålen som Naturvårdsverket gjorde 2019 identifieras att klimatförändringarna och utarmningen av den biologiska mångfalden är två områden som behöver prioriteras de kommande åren. Länsstyrelsen anser att strategin bör lägga mer vikt på området biologisk mångfald och att sambandet mellan Agenda 2030 och miljökvalitetsmålen bör lyftas i strategin.

Klimat 2030 - Västra Götaland ställer om nämns inte i den strategiska planen. Vi anser att strategin behöver avspegla att kommunen är en del av klimatstrategin *Klimat 2030*. Vi behöver kraftsamla för att nå de regionala klimatmålen.

Det är positivt att Mariestads kommun har antagit flera av kommunernas klimatlöften inom *Klimat 2030*. Om kommunen breddar sitt arbete med Agenda 2030 till att omfatta även myndighetsutövningen och ansvaret för den långsiktiga planeringen skulle det bidra än tydligare till målen i *Klimat 2030*.

Syfte med strategin för Agenda 2030

Det är bra att det övergripande syftet med Agenda 2030-arbetet beskrivs i strategin. Formuleringen kring framtida generationer bör dock förtydligas. Skrivningen bör ligga i linje med klimatlagen (2017:720), vars skrivningar är skarpare och uttrycker att ekosystemen liksom nutida och framtida generationer ska skyddas mot skadliga effekter.

Insatsområden

Inom de tre insatsområdena *Livsstil*, *Omställning* och *Försörjning* anser vi generellt att beskrivningen av *vad kommunen vill och kan göra* behöver tydliggöra vilka verktyg kommunen avser att använda för att genomföra de insatser som beskrivs. Här ser Länsstyrelsen att viktiga verktyg att komplettera med är kommunens roll inom fysisk planering, tillsyn enligt miljöbalken och plan- och bygglagen samt folkhälsoarbetet och uppföljningen av de mänskliga rättigheterna.

Mål och nyckeltal

Ambitionen att alla hållbarhetsdimensioner ska ingå i varje insatsområde är positiv. Det är också bra att strategin följs upp med hjälp av nyckeltal. Vi föreslår att vissa insatsområden kompletteras med ytterligare mål, aktiviteter och nyckeltal. Några förslag på fler nyckeltal presenteras under respektive insatsområde.

Insatsområdet Livsstil

Tydligare fokus bör läggas på kommunens prioriteringar utifrån välfärdsuppdraget, att jämna ut skillnader i livsvillkor och att underlätta deltagandet. Detta framkommer bland annat i Mål 10.2 i Agenda 2030 där Sverige förpliktigar sig att: ”Till 2030 möjliggöra och verka för att alla människor, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet.”

Klimatperspektivet kan lyftas för att visa hur kommunen kan underlätta för kommuninvånarna att leva mer hållbart och klimatsmart. De förutsättningar kommunen kan bidra med är till exempel att:

- skapa samhällsstrukturer som förenklar en hållbar livsstil genom att exempelvis planera och bygga ett samhälle med minskat bilberoende,
- marknadsföra upplevelser som bidrar till ökat välbefinnande som natur och kultur,
- hjälpa invånarna med att vårda, laga, låna, byta, göra själva eller köpa begagnat.
- underlätta för att på mindre orter använda befintliga, allmänna lokaler för distansarbetsplatser, möjlighet att ladda elfordon samt för andra funktioner, som till exempel föreningsmöten och uthämtning av matvaror.

I beskrivningen av kommunens arbete med att främja trygga och hälsosamma miljöer bör även arbete med förorenade områden och miljögifter nämnas.

Insatsområde Omställning

Beskrivningen av vad kommunen *kan och vill prioritera* kan utvecklas. Vid sidan av rollen som verksamhetsutövare och inköpare har kommunen andra roller som vi menar att strategin behöver kompletteras med:

- Kommunens myndighetsutövning har koppling till miljö- och hållbarhetsarbetet genom till exempel fastställande av lokala föreskrifter och taxor, tillsyn, tillstånd, bidragsgivning och fastställande av detaljplaner.
- Kommunen ansvar också för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. Översiktsplaner ger möjlighet att beakta miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekter av samhällsutvecklingen ur ett helhetsperspektiv.

Ett område där beskrivning och mål skulle kunna göras tydligare är transporterna. Den kommunala planeringen har en viktig roll för att bidra till ett mer transporteffektivt samhälle. Att planera lokal bebyggelse på ett sätt som främjar kollektivtrafik, gång och cykel är ofta yt-, kostnads- och miljöeffektivt för att skapa hög tillgänglighet, i synnerhet i tätare stadsmiljöer.

Åtgärder för ett transporteffektivt samhälle har också synergier i den sociala dimensionen. Boendemiljön blir trivsammare när trafiken tar mindre plats i gaturummet, när bullret minskar och luftkvaliteten blir bättre. Vidare ökar tillgängligheten för dem som inte har bil, vilket är särskilt viktigt för barn och ungdomar, men även äldre. Transportmedel som kollektivtrafik, gång och cykel innebär också effektivt nyttjande av ytor och större möjligheter till klimatanpassning. På området transporter beskrivs behovet av infrastruktur för elfordon och förnybara drivmedel. Här saknar vi en beskrivning av kommunens roll, till exempel för att uppföra infrastruktur för elfordon vid de fastigheter som kommunen äger.

I beskrivningen av vad kommunen kan och vill prioritera skriver ni om förnybar elproduktion samt systemlösningar för lagring av energi. För detta saknas dock mål och nyckeltal. Inte heller nämns möjligheten att använda vindkraft för lokal produktion av el, utan endast solceller. Beskrivningen av miljöpåverkan från bygg- och fastighetssektorn anser vi behöver förtydligas med att hänsyn också behöver tas till natur- och kulturmiljövärden.

Till insatsområdet omställning har vi några förslag på kompletterande nyckeltal:

- befolkning i kollektivtrafiknära läge, andel¹ (%), (kopplat till mål 9),
- genomsnittlig körsträcka med personbil, mil/personbil², (kopplat till mål 11),
- uppföljning av fordonsflottans utveckling per drivmedel³ (kopplat till mål 11),
- utsläpp av växthusgaser totalt, uttryckt som ton CO₂-ekv⁴ (kopplat till mål 13).

¹ Finns bland nyckeltalen framtagna av Rådet för kommunala analyser.

² [Körsträckedata - Regional Utveckling och Samverkan i miljömålssystemet \(rus.se\)](#)

³ Transportstyrelsen publicerar statistik om fordon i län och kommuner på [Fordon på väg \(trafa.se\)](#). Där finns statistik per drivmedel om antal personbilar, lätta lastbilar, tunga lastbilar och bussar.

⁴ Nationella emissionsdatabasen: [Statistik och indikatorer - Regional Utveckling och Samverkan i miljömålssystemet \(rus.se\)](#)

Insatsområde Försörjning

Det är bra att kommunen lyfter fram ekosystemtjänster är en prioriterad fråga. I figuren över berörda mål skulle mål 11 "Hållbara städer och samhällen" kunna läggas till, som en mycket viktig aspekt av den bebyggda miljön. Även i målet på sida 12 "Kommunen stärker ekosystemtjänster och ökar den biologiska mångfalden på sin egen mark" skulle detta kunna anges som en prioriterad fråga att hantera i översiktsplanen och detaljplaner.

Som nyckeltal för detta skulle kommunen förslagsvis kunna arbeta med grönytefaktor i detaljplanerna. Kommunen skulle också kunna tillämpa Boverkets verktyg "ESTER" och följa upp antalet berörda planer som anpassats genom metoden⁵.

Insatsområdet Försörjning omfattar området ren luft. Här bör vikten av en god luftkvalitet lyftas tydligare både vad gäller texter och mål. Skälet är att vägtrafikens utsläpp skapar luftkvalitetsproblem i städer och tätorter, medan vedeldning påverkar luftkvaliteten främst i mindre tätorter⁶.

Ett syfte med strategin är att stärka delaktigheten hos invånarna. Ett förslag på nyckeltal att följa upp är samråd och invånardialoger. Mariestad har goda förutsättningar för att samråda med grupper som nationella minoriteter, barn och unga, personer med funktionsnedsättning, äldre samt personer som söker eller nyligen har sökt asyl. Samtliga grupper ovan är identifierade i kommunens folkhälsostrategi. Länsstyrelsen anser inte att kommunens folkhälsostrategi ska ersättas med strategin för Agenda 2030, då den sociala dimensionen inte har en tillräcklig förankring i denna. Strategin behöver annars kompletteras med hur jämlikheten ser ut samt konsekvensanalyser för olika grupper, som i kommunens nuvarande folkhälsostrategi.

I och med att barnkonventionen blev lag 2020 har Länsstyrelsen uppmärksammat barns behov av resor och förflyttning i sin närmiljö. På många platser i länet, bland annat i Mariestads kommun, går en regional väg förbi en kommunal skola. Där det inte är trafiksäkert att ta sig till skolan på egen hand, se vidare: Gestaltad trafikmiljö ur barnperspektivet⁷. Detta kunskapsunderlag bör få betydelse i arbetet med regionala infrastrukturplanen 2022-2033/37.

⁵ [Underlag och verktyg för ekosystemtjänster och grönstruktur - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

⁶ [Quantification of population exposure to NO2, PM2.5 and PM10 and estimated health impacts 015in Sweden 2015 \(diva-portal.org\)](#)

⁷ [Gestaltad trafikmiljö ur barnperspektivet \(lansstyrelsen.se\)](#)

Vägledning i arbetet

De fem perspektiv som nämns som stöd är bra utgångspunkter i det fortsatta arbetet. Vi vill även uppmärksamma er på materialet *Vägledning för lokalt arbete med miljömål och Agenda 2030*⁸ som ett stöd i fortsättningen. Den har nyligen tagits fram inom Länsstyrelsernas arbete med regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet. När det gäller det klimatrelaterade arbetet kan de fokusområden och arbetssätt som tillämpas inom Klimat 2030 vara en inspiration.

Strukturella och organisatoriska förutsättningar

Det är värdefullt att kommunchefens ledningsgrupp är en plattform för det samlade hållbarhetsarbetet. Det är också positivt att det finns en struktur för hur arbetet med Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen ska integreras i kommunen som spänner över många verksamheter. Länsstyrelsen föreslår att rutiner läggs fast för att uppdatera strategin med jämna mellanrum.

De som medverkat i beslutet

Detta yttrande har beslutats av miljöskyddsavdelningens chef Ulrika Samuelsson efter föredragning av handläggaren Lina Hadartz. I den slutgiltiga handläggningen har också kanslichefen Mikael Cullberg medverkat.

I handläggningen i övrigt medverkade representanter från naturavdelningen, vattenavdelningen, samhällsavdelningen, och miljöskyddsavdelningen.

Ulrika Samuelsson

Lina Hadartz

Detta beslut har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/data-skydd.

⁸[Vägledning för lokalt arbete med miljömål och Agenda 2030. \(lansstyrelsen.se\)](http://www.lansstyrelsen.se)